

۶- آشنائی با اوضاع کلی اقتصادی بازارگانی یوگسلاوی (۳)

کلیاتی درباره مقررات و استانداردهای

واردات و صادرات کالا
 .....

کالاهای وارداتی و صادراتی
 دریوگسلاوی به ترتیب ذیل طبقه -
 بندی میشوند :

الف - واردات و صادرات آزاد که
 خودبه خود دسته تقسیم میشود :

- ۱- واردات و صادرات کاملاً آزاد (LB) : واردات و صادرات این دسته از کالاها بدون هیچگونه محدودیتی انجام میگیرد. تقریباً "اغلب کالاهای صادراتی (با استثنای چند مورد) و ۶۵ درصد کالاهای وارداتی که شامل مواد اولیه، مواد غذایی، قطعات و لوازم یدکی ماشین آلات است، جزء این گروه قرار میگیرند.
- ۲- واردات آزاد (DL) : تنها تفاوت این دسته با گروه فوق در اینست که اینگونه واردات باید نزد دبیرخانه بازارگانی خارجی فدرال ثبت گردند. این گروه شامل خریدهای محدود ساعت و آلات موسیقی میباشد. بعضی از اقلام دارویی مشمول این گروه نیز بایده گواهی ادارات مربوطه برسند.

ب- واردات تحت کنترل که خودبه ۴ دسته تقسیم میگردند :

۱- واردات در محدوده سهمیه ارزی (GDK) : مقامات فدرال هر ساله سهمیه

ارزی جهت ورود مواد خام و بعضی کالاهای مصرفی و تعدادی از کالاهای سرمایه‌ای را تعیین میکنند.

۲- محدودیت‌های مقداری (RK): واردات این دسته از کالاهای محدودده مقدار سالیانه تعیین شده صورت می‌گیرد و شامل محصولات از قبیل: شکر، نمک و ذغال سنگ می‌باشد.

۳- محدودیت‌های ارزشی (DK): واردات این دسته در محدوده حداکثر واردات سالیانه بر اساس دینار انجام میشود.

محدودیت‌های مقداری و ارزشی، سالیانه با توافق مصرف‌کنندگان، واردکنندگان و تولیدکنندگان کالاهای مربوطه در اطاق اقتصادی یوگسلاوی تعیین و پس از تصویب دبیرخانه فدرال بازرگانی خارجی، به مورد اجرا گذارده میشود.

۴- واردات از طریق پروانه (D): دبیرخانه بازرگانی خارجی پس از موافقت اطاق اقتصادی اقدام به صدور پروانه وارداتی برای کالاهایی از قبیل وسایط نقلیه موتوری، تراکتور، تلویزیون، هواپیما، آثار تاریخی و هنری، فلزات قیمتی و همچنین تسلیحات و تجهیزات نظامی میکند.

ممکن است پروانه ورود، بشرط صدور کالاهای ساخت یوگسلاوی به خارج، طی مدت معینی صادر گردد. واردکنندگان ملزم هستند که نزد بانک ملی جمهوریها و ایالات خود مختار، در قبال واردات، سپرده دیناری قرار دهند، که مبلغ سپرده با توجه به میزان تعهدات یوگسلاوی و وضعیت نقدینگی موسسه واردکننده، توسط بانک ملی مربوطه تعیین میشود. بعد از اینکه واردکننده بهای کالاهای را به صادرکننده (فروشنده خارجی) پرداخت کرد، این سپرده به حساب او واریز میگردد. اگر بانک ملی مربوطه تشخیص دهد که قرارداد وارداتی از نظر مالی سالم نیست و یا با منافع عمومی تطبیق نمیکند،

در آن صورت از صدور پروانه خودداری مینماید.

موسسات اقتصادی دریوگسلاوی از دهستانده کالاهایشان را در داخل و خارج کشور بفروش برسانند و معمولاً تصمیم‌گیری در این مورد بر اساس قیمت‌ها و شرایط فروش اتخاذ می‌شود. از آنجا‌ئیکه دولت یوگسلاوی تمایل دارد صادرات به کشورهای غربی را افزایش دهد، بنابراین کنترل و محدودیتی در مورد اینگونه صادرات اعمال نمی‌گردد. در مورد صادرات به کشورهای یوگسلاوی با آنها قرارداد پایا پای دارد، دبیرخانه فدرال بازرگانی خارجی، مسئولیت کنترل صادرات را به عهده دارد تا با میزان واردات از آن کشورها مطابقت نماید.

قابل ذکر است که یوگسلاوی روابط تجاری خود را بر اساس سه بیلوک (منطقه) اقتصادی (کشورهای توسعه یافته، کشورهای سوسیالیستی و کشورهای در حال توسعه با اقتصاد بازار) تنظیم کرده است. دریوگسلاوی معمولاً واردات از طریق انجام می‌گیرد:

الف - دعوت به مناقصه

ب - انتخاب از بین تعداد معین پیشنهادات مناقصه که قبلاً "جمع‌آوری شده است"

ج - قرارداد با فروشنده

در مواردیکه تعداد فروشندهگان و یا مقدار کالاهای وارداتی زیاد است خرید از طریق مناقصه انجام می‌شود. اطلاعات اقتصادی طریقه خرید را برای موارد مختلف و کالاهای گوناگون مشخص کرده و رویه دعوت به مناقصه و شرایط قبول آن را تعیین نموده است، و در بعضی موارد واردات را منوط به انجام صادرات میکند. طبق مقررات با پدید آمدن تولیدکنندگان داخلی هم جهت شرکت در مناقصه دعوت بعمل آید و در صورت برخورداری از شرایط یکسان، حق تقدم به آنها واگذار می‌شود.

آمارهای تجارت خارجی

.....

(*)

ارزش کل واردات یوگسلاوی در سال ۱۹۸۴ بالغ بر ۲۱۶۲۳۰۰ میلیون

دینار بوده است، که این میزان ۴۴/۱۸ درصد تولید اجتماعی این کشور را در سال مزبور تشکیل میداده است. از سوی دیگر ارزش کل صادرات یوگسلاوی در همان سال معادل ۱۸۵۵۶۲۲ میلیون دینار بوده که ۲۹/۳۳ درصد تولید اجتماعی کشور مزبور را شامل میشده است.

در جدول (۶) آمار صادرات و واردات یوگسلاوی طی چندین سال

نشان داده شده است.

در بین اقلام وارداتی یوگسلاوی، مواد خام شامل مواد سوختنی

معدنی (بویژه نفت) و مشتقات آن با ۴۳/۲ درصد و همچنین ماشین آلات و وسائل حمل و نقل با ۲۴/۵ درصد، بیشترین سهم را دارا میباشند. از سوی دیگر مواد شیمیایی نیز با اختصاص ۱۳/۷ درصد از کل واردات یوگسلاوی سهم نسبتاً بالایی در بین اقلام وارداتی این کشور دارد. از جمله ویژگیهای ترکیب اقلام وارداتی یوگسلاوی، مورد استفاده این اقلام به تفکیک بخشهای مختلف اقتصادی میباشد. بطوریکه بخش صنعت و معدن با تخصیص ۹۳/۸ درصد از کل واردات بیشترین سهم را در جذب واردات این کشور دارا میباشد.

این در حالی است که سهم بخش کشاورزی و ماهیگیری و جنگلداری از کل واردات بترتیب ۵/۴ و ۷/۷ درصد میباشد، که اساساً قابل قیاس با بخش صنعت و معدن نیست. قابل ذکر است که آمار نسبتهای فوق مربوط به سال ۱۹۸۵ است. از سوی دیگر در بین اقلام صادراتی یوگسلاوی، ماشین آلات و وسایل حمل و نقل با احتساب ۳۳ درصد از کل صادرات، جایگاه خاصی در بین کالاهای صادراتی

(*) : قابل ذکر است که ارزش تقریبی واردات و صادرات یوگسلاوی بر حسب

دلار در سال مذکور بترتیب حدود ۱۱۹۹۶ میلیون دلار و ۱۰۲۵۴ میلیون

دلار بوده است.

جدول شماره (۶) - تجارت خارجی یوگسلاوی

(میلیون دینار)

صادرات به عنوان درصدی از واردات	موازنه تجاری	واردات	صادرات	
۶۷/۵	-۷۹۸۶۶	۲۴۵۷۱۸	۱۶۵۸۵۲	۱۹۶۴
۵۰/۶	-۶۸۹۸۷۴	۱۳۹۶۳۶۱	۷۰۶۴۸۷	۱۹۷۴
۵۲/۹	-۶۷۳۰۴۰	۱۴۲۹۲۰۹	۷۵۶۱۶۹	۱۹۷۵
۶۶/۲	-۴۶۲۱۳۷	۱۳۶۷۹۵۲	۹۰۵۸۱۵	۱۹۷۶
۵۴/۶	-۸۱۲۶۵۶	۱۷۸۸۶۹۹	۹۷۶۰۴۳	۱۹۷۷
۵۶/۸	-۸۰۱۲۵۸	۱۸۵۳۷۰۳	۱۰۵۲۴۴۵	۱۹۷۸
۴۸/۵	-۱۳۴۱۶۲۹	۲۶۰۳۲۰۲	۱۲۶۱۵۷۳	۱۹۷۹
۵۹/۶	-۱۱۳۰۳۰۱	۲۷۹۷۳۸۵	۱۶۶۷۰۸۴	۱۹۸۰
۷۰/۲	-۸۰۲۹۲۱	۲۶۹۷۸۶۷	۱۸۹۴۹۴۶	۱۹۸۱
۷۷/۸	-۵۲۴۷۴۶	۲۳۶۷۴۶۵	۱۸۴۲۷۱۹	۱۹۸۲
۸۱/۹	-۳۹۵۹۱۳	۲۱۹۵۹۳۶	۱۸۰۰۰۲۳	۱۹۸۳
۸۵/۸	-۳۰۶۶۷۸	۲۱۶۲۳۰۰	۱۸۵۵۶۲۲	۱۹۸۴
۸۷/۴	-۲۸۴۱۸۱	۲۲۶۲۱۳۸	۱۹۷۷۹۵۷	۱۹۸۵

Statistical Pocket-Book of Yugoslavia, 1986, P.103.

این کشور را میباشند. کالاهای ساخته شده متفرقه، مواد شیمیایی و مواد غذایی (شامل میوه و حیوانات زنده) نیز به ترتیب با ۱۷/۴ درصد، ۱۱/۲ درصد و ۸ درصد دارای بیشترین سهم در صادرات یوگسلاوی میباشند. از طرفی در مورد ترکیب اقلام صادراتی این کشور به تفکیک بخشهای مختلف اقتصادی، باید متذکر شد که در این مورد نیز همچون اقلام وارداتی، بخش صنعت و معدن با احتساب ۹۶/۱ درصد از کل صادرات، بیشترین سهم را در صدور کالاهای صادراتی این کشور را هستند. سهم بخش کشاورزی، ماهیگیری و جنگلداری در کل صادرات یوگسلاوی جمعاً ۳/۵ درصد است.

سهم کالاهای واسطه‌ای، سرمایه‌ای و مصرفی در واردات و صادرات

یوگسلاوی طی دو سال ۱۹۸۴ و ۱۹۸۵ به این شرح بوده است :

کالا	۱۹۸۴		۱۹۸۵	
	واردات	صادرات	واردات	صادرات
کالاهای واسطه‌ای	۸۲/۸	۵۱/۲	۸۲	۴۹/۷
" سرمایه‌ای	۱۲/۴	۱۷/۷	۱۳/۸	۱۹/۲
" مصرفی	۴/۸	۳۱/۱	۴/۲	۳۱/۱

در اینجا لازم به یادآوری است که یوگسلاوی مبادلات تجاری اش را

بر اساس ارز (پول) طرف تجاری خود انجام میدهد و ارزش تجاری دینار ربه لحاظ غیر قابل تبدیل بودن آن تنها استفاده آماری دارد. از این رو تبدیل آمار و اطلاعات به ارقام قابل مقایسه با مشکلاتی مواجه میباشد. بطور مثال آمارهای تجاری این کشور بر حسب نوع منبع (بانک ملی یوگسلاوی، IMF، OECD و سازمان ملل) و یا متد تبدیل، همگی با هم متفاوت میباشند. از سوی دیگر در مورد معاملات تجاری یوگسلاوی بانواهی ارزی غیر قابل تبدیل (کشورهای عضو کوکن) که بیشتر بصورت دوجانبه انجام میگردد،

آمارهای رسمی اساساً "بیش از اندازه ارزش گذاری میشوند. از این رویژه در مورد آمار صادرات و واردات کالاها، جهت سهولت بررسی عمدتاً " به شاخص (درصد) و یا حجم مبادلات استناد میشود .

در جدول ۲ و ۳ آمار صادرات و واردات یوگسلاوی به تفکیک کالاهای مختلف بر حسب درصدی از کل مبادلات، منعکس شده است .

جدول شماره (۷) - سهم گروه های کالائی در صادرات یوگسلاوی

۱۹۸۵	۱۹۸۴	۱۹۸۰	
۸	۸/۶	۹/۵	مواد غذایی ، حیوانات زنده
۱/۲	۱/۴	۱/۹	نوشابه ، توتون
۴	۴/۷	۷/۴	سایر مواد خام
۲/۸	۳/۶	۲/۶	سوخت ، روغنها
۰/۱	۰/۱	۰/۲	روغنهای نباتی
۱۱/۲	۹/۷	۱۱/۲	مواد شیمیایی
۲۲/۲	۲۲/۸	۲۲/۲	محصولات ساخته شده*
۳۳	۳۱	۲۸/۴	ماشین آلات و وسایل حمل و نقل
۱۷/۴	۱۷/۹	۱۶/۲	محصولات ساخته شده متفرقه
۰/۲	-	-	سایر
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	جمع
۱۰۶۲۲	۱۰۲۵۴	۸۹۷۸	ارزش کل صادرات (میلیون دلار)

* طبقه بندی شده بر حسب نوع مواد (تعاریف SITC)

EIU, Country Profil-Yugoslavia-1986-87, P. 27.

جدول شماره (۸) - سهم گروه‌های کالایی در واردات یوگسلاوی

۱۹۸۵	۱۹۸۴	۱۹۸۰	
۲/۹	۳/۴	۶/۴	مواد غذایی ، حیوانات زنده
۰/۳	۰/۱	۰/۲	نوشابه ، توتون
۱۲	۱۱/۹	۱۰/۲	سایر مواد خام
۲۷/۱	۲۹/۳	۲۳/۶	سوخت روغن‌ها
۰/۹	۰/۸	۰/۶	روغن‌های نباتی
۱۳/۷	۱۴/۶	۱۲/۱	مواد شیمیایی
۱۶	۱۵/۲	۱۵/۸	محصولات ساخته شده*
۲۴/۵	۲۲/۱	۲۸	ماشین آلات و وسایل حمل و نقل
۲/۵	۲/۵	۳	محصولات ساخته شده متفرقه
-	-	۰/۷	سایر
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	جمع
۱۲۲۳۳	۱۱۹۹۶	۱۵۰۶۴	ارزش کل واردات (میلیون دلار)

* طبقه‌بندی شده برحسب نوع مواد (تعاریف SITC)

EIU, Country Profile - Yugoslavia - 1986-87, P. 27.

همانگونه که قبلاً "عنوان گردید، توزیع جغرافیایی تجارت خارجی یوگسلاوی بر اساس سه بلوک اقتصادی کشورهای توسعه یافته، کشورهای سوسیالیستی و کشورهای در حال توسعه با اقتصاد بازار میباشند. در بین بلوک فوق بیشترین صادرات یوگسلاوی به کشورهای سوسیالیستی و بیشترین واردات آن از کشورهای توسعه یافته (کشورهای عضو OECD) صورت میگیرد. بطوریکه

با کشورهای بلوک شرق از ما زاد و بیا کشورهای توسعه یافته از کسری تجاری برخوردار می‌باشد. یوگسلاوی به لحاظ نقشی که در جنبش عدم تعهد دارا است، اولویت خاصی در تجارت برای کشورهای در حال توسعه قائل می‌باشد، به نحویکه در مقابل صادرات این کشورها بعضاً "امتیازاتی همچون تعرفه‌های ترجیحی منظور می‌کند.

جدول شماره (۹) - تجارت خارجی یوگسلاوی به تفکیک گروه کشورها (میلیون دلار، فوب / سیف)

۱۹۸۵	۱۹۸۴	۱۹۸۳	۱۹۸۲	۱۹۸۰	
					کشورهای سوسیالیستی*
۵۳۰۹	۴۸۲۴	۴۶۳۱	۵۲۳۸	۴۱۵۶	صادرات به
۲۸۶۹	۳۹۲۲	۴۴۹۲	۴۴۶۹	۴۵۴۱	واردات از
۱۴۴۰	۹۰۲	۱۳۹	۷۶۹	-۳۸۵	موازنه تجاری
					کشورهای عضو OECD
۳۶۸۰	۳۴۹۷	۳۰۹۱	۲۵۷۷	۳۳۵۸	صادرات به
۵۵۵۹	۵۰۱۷	۵۲۸۸	۶۲۴۳	۷۹۵۴	واردات از
-۱۸۷۹	-۱۵۲۰	-۲۱۹۷	-۳۶۶۶	-۴۵۹۶	موازنه تجاری
					کشورهای در حال توسعه
۱۴۹۷	۱۶۷۲	۱۹۷۱	۲۱۰۸	۱۴۶۴	صادرات به
۲۵۵۶	۲۷۰۵	۲۰۴۵	۱۸۷۷	۲۵۶۹	واردات از
۱۰۵۹	-۱۰۳۳	-۷۴	۲۳۱	-۱۱۰۵	موازنه تجاری

* کشورهای عضو کومکون بعلاوه چین و آلبانی - نرخهای مبالغه‌آری که در آمار فوق مورداستفاده قرار گرفته بترتیب زیر بوده است :
 برای سال ۱۹۸۰، دلار = ۶۳/۴ دینار - برای سالهای ۱۹۸۳ و ۱۹۸۴،
 دلار = ۱۸۵/۷ دینار - برای سال ۱۹۸۵، یک دلار = ۲۶۴/۵ دینار - قابل ذکر است که این نرخها با نرخهای صندوق بین المللی پول متفاوت می‌باشد.

EIU, Country Profil-Yugoslavia-1986-87, P.28.

یکی از مشکلات عمده یوگسلاوی (در بعد اقتصادی بطور اعم و در بعد بازرگانی بطور اخص) عدم موازنه در ترازپرداختهای تجاری این کشور میباشد که طی چندین سال متوالی (بویژه در دهه ۱۹۷۰) باعث انباشت قروض خارجی آن شده است. بطوریکه بخش عمده ای از این کسری تجاری از طریق وامهای خارجی، تامین مالی و اعتباری گردیده است. علیرغم بهبودی که در تراز تجاری و پرداختهای حساب جاری این کشوری سالیان اخیر صورت گرفته است^(۱)، حساب سرمایه یوگسلاوی به لحاظ کاهش ذخایر ارزی با وضعیت بدتری مواجه شده است. این کشور جهت مقابله با چنین وضعیتی، تاکنون با راهی مذاکراتی از صندوق بین المللی پول و برخی بانکهای تجاری غربی درخواست تقسیط مجدد وامهای خود را نموده است. همانگونه که فوقاً^(۲) اشاره شد، بهبودی که در وضعیت ترازپرداختهای یوگسلاوی طی اوایل دهه ۱۹۸۰ حاصل شده است عمدتاً "به لحاظ کاهش سریع کسری تجاری این کشور بوده است. از سوی دیگر مازادی که در تجارت خدمات (نا مرئی) یوگسلاوی طی سالها مرسوم بوده، طی این مدت با کاهش قابل توجهی مواجه شده است، بطوریکه این مازاد از ۳/۳ میلیارد دلار در سال ۱۹۷۹ به ۲/۴ میلیارد دلار در سال ۱۹۸۵ بالغ گردیده است.

از عمده ترین دلایل کاهش مازاد در تجارت خدمات، افزایش سریع خالص بهره و امها، (تا ۱/۶ میلیارد دلار)، رکود نسبی در درآمد خالص حاصل از صنعت توریسم، (یک میلیارد دلار در سال ۱۹۸۵) و کاهش ارزهای ارسالی

(۱): کسری تجاری یوگسلاوی از ۶/۴ میلیارد دلار در سال ۱۹۷۹ به ۱/۷ میلیارد دلار در سال ۱۹۸۵ کاهش یافته است.

(۲): کل بدهیهای یوگسلاوی (بر حسب ارزهای قابل تبدیل و غیر قابل تبدیل) تا پایان سال ۱۹۸۵، بالغ بر ۲۰/۲ میلیارد دلار بوده است.

کارگران یوگسلاوی شاغل در خارج را میتوان نام برد .

بهبودی که در حساب سرمایه یوگسلاوی عمدتاً "بعد از سال ۱۹۸۲ بدست آمده بود، نتیجه تقسیم مجدد و تامین مالی مجدد بدهیهای خارجی ایمن کشور بوده است . بدنبال خروج میزان قابل توجهی سرمایه از یوگسلاوی در سال ۱۹۸۲ (۶۰۰ میلیون دلار) این کشور در سال بعد (۱۹۸۳) از صندوق بین المللی پول خواست تا با اعطای تسهیلاتی ، بخشی از سررسید قروض خارجی این کشور را به تعویق اندازد و به موازات آن اقدام به دریافت اعتباراتی از بانکهای تجاری و برخی دولتهای غربی نمود . قروض خارجی یوگسلاوی (بر حسب ارزهای قابل تبدیل) در سال ۱۹۸۱ به ۱۹ میلیارد دلار (شامل ۲/۹ میلیار دلار بدهیهای کوتاه مدت) رسیده بود که بخش عمده ای از آن ناشی از وامهایی بود که این کشور جهت تامین مالی کسری عظیم حساب جاری خود دریافت کرده بود . کاهش کسری حساب جاری از سال ۱۹۸۳ به این کشور کمک کرده است تا بتواند سطح بدهیهای خارجی خود را تثبیت نماید . تا پایان سال ۱۹۸۵ ، کل قروض خارجی یوگسلاوی بر حسب ارزهای قابل تبدیل به ۱۸/۸ میلیارد دلار بالغ میگردد . با این حال هزینه پرداخت اصل و فرع بدهیها همچنان سیر صعودی داشته است ، بطوریکه این هزینه ها (شامل بدهیهای کوتاه مدت) در سال ۱۹۸۵ به ۴/۹ میلیارد دلار رسیده بود (در مقایسه با ۳/۵ میلیارد دلار در سال ۱۹۸۰) قابل ذکر است که این هزینه ها بیش از ۴۳ درصد کل دریافتیهای خارجی یوگسلاوی را در سال ۱۹۸۵ تشکیل می دادند (شامل خالص ارزهای ارسالی کارگران شاغل در خارج) .

جدول شماره (۱۰) - ترازیرداختهای یوگسلاوی (بر حسب ارزشهای قابل تبدیل و غیر قابل تبدیل)
(میلیون دلار)

۱۹۸۵	۱۹۸۴	۱۹۸۳	۱۹۸۲	۱۹۸۱	۱۹۸۰	
۱۰۶۶۲	۱۰۲۵۴	۹۹۱۴	۱۰۲۴۱	۱۰۲۰۵	۸۹۷۸	صادرات
۱۲۲۲۳	۱۱۹۹۳	۱۲۱۵۴	۱۲۳۳۴	۱۴۵۲۸	۱۵۰۶۴	واردات
-۱۶۰۱	-۱۷۳۹	-۲۲۴۰	-۳۰۹۳	-۴۲۲۳	-۶۰۸۶	تراز تجاری
۲۴۳۴	۲۲۴۳	۲۵۱۴	۲۶۲۹	۲۳۷۷	۳۷۹۵	خالص خدمات و انتفاعات
۸۳۳	۵۰۴	۲۷۴	-۴۶۴	-۹۴۶	-۲۲۹۱	حساب جاری
۴۰	-۱۰۱	۱۳۶۳	-	-	۱۹۲۴	خالص سرمایه بلندمدت
-۴۳۴	-۴۴۲	-۲۴۴	-	-	۲۵۴	ترازهای دوجانبه*
-۱۲۸	-۹۶	-۶۴۷	-	-	۷۳۹	خالص سرمایه کوتاه مدت
۱۰۲	-۴۰۱	-۸۵۶	-	-	-۸۹۸	خطاها و از قلم افتادگیها
-۳۰۹	-۵۳۶	۱۱۰	-	-	۱۷۲	تغییرات در ذخایر (= افزایش)

* کسری یا مازاد در تجارت دوجانبه

- 1- Jugoslovenski Pregled - Foreign Trade and Related Operations Laws & Regulations . Belgrade , 1978.
- 2- Jugoslovenski Pregled (JP) - The Law on Exports and Imports of Goods and Services , Belgrade , 1986.
- 3- Jugoslovenski Pregled (JP) - The Foreign Exchange Law , Belgrade , 1986 .
- 4- The Federal Secretariat for Information - Fact About Yugoslavia , 1985.
- 5- Savremena Administracija , Federal Statistical Office , Statistical Pocket - Book of Yugoslavia , 1986. پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
- 6- The Economist Intelligence Unit (EIU) , Country Profile Yugoslavia - 1986-87. رتال جامع علوم انسانی